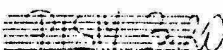

Polski Instytut Spraw Międzynarodowych
Biuro Analiz

BIULETYN

nr 28 (216) • 29 czerwca 2004 r. • © PIISM

nr egz.

Redakcja: Krzysztof Bałon, Sławomir Dębski (redaktor naczelny), Dorota Dołęgowska (redaktor techniczny), Adam Eberhardt, Beata Górka-Winter, Maciej Krzysztofowicz, Urszula Kurczewska, Grażyna Nowocień-Mach (redaktor tekstu), Emil Pietras (sekretarz Redakcji)

Szczyt Unia Europejska – Stany Zjednoczone w Dromoland Castle w Irlandii

Janusz Dołęga, Artur Gradziuk

Szczyt UE–USA był kolejną okazją do dyskusji na temat najważniejszych kwestii międzynarodowych oraz stosunków transatlantyckich. UE i USA wydały szereg deklaracji dotyczących m.in. Bliskiego Wschodu, Iraku, nieprolifracji broni masowego rażenia, terroryzmu. Podpisano porozumienie o kompatybilności systemów nawigacji satelitarnej GPS i Galileo. Tematy, w których wciąż istnieją duże różnice zdań, jak np. sprawa transatlantyckiej przestrzeni powietrznej, nie zostały włączone do programu dyskusji.

Szczyt UE–USA odbył się w Dromoland Castle w Irlandii 26 czerwca 2004 r. Spotkanie było kolejną okazją do dyskusji na temat przyszłości Iraku oraz sytuacji na Bliskim Wschodzie. We wspólnej deklaracji Unia Europejska i Stany Zjednoczone potwierdziły wsparcie dla procesu reform na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej, odwołując się do inicjatywy „Partnerstwo dla postępu i wspólnej przyszłości z regionem Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej”, przyjętej podczas ostatniego szczytu G8, oraz inicjatywy „Strategicznego partnerstwa Unii Europejskiej z regionem Morza Śródziemnego i Bliskiego Wschodu”, przyjętej na posiedzeniu Rady Europejskiej 18 czerwca 2004 r. Obie strony uważają przeprowadzenie reform politycznych i gospodarczych na Bliskim Wschodzie za najlepszą metodę redukcji ubóstwa, będącego jedną z przyczyn terroryzmu. Plan działania przyjęty podczas szczytu G8 zakłada m.in. wsparcie działalności różnego typu stowarzyszeń i ugrupowań politycznych, szkolenie nauczycieli, utworzenie funduszu kredytów dla przedsiębiorców, wspieranie rozwoju regionalnych izb handlowych. W deklaracji podkreślono konieczność rozwiązania konfliktu izraelsko-palestyńskiego jako warunku koniecznego sukcesu reform na Bliskim Wschodzie, na co nalegała Unia Europejska.

Kolejna deklaracja dotyczy poparcia dla procesu odbudowy i demokratyzacji Iraku. Strony wyraziły zadowolenie z przyjęcia rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1546 w sprawie Iraku z 8 czerwca 2004 r. oraz z powołania Tymczasowego Rządu Iraku jako ważnego etapu w procesie demokratyzacji Iraku. W porównaniu z sytuacją sprzed roku, kiedy sprawa iracka była jedną z kwestii spornych w stosunkach

transatlantyckich, obecnie zaobserwować można znaczne złagodzenie i zbliżenie stanowisk Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych. W deklaracji podkreślono konieczność większego zaangażowania ONZ w Iraku po przekazaniu władzy Irakijczykom, co odzwierciedla zmianę podejścia USA do roli tej organizacji. Z drugiej strony potwierdzono potrzebę dalszego utrzymania misji sił wielonarodowych w Iraku jako czynnika zapewnienia bezpieczeństwa. Znamienne jest, że deklaracja zawiera wzmiankę o konieczności przestrzegania obowiązującego prawa – rezolucji RB ONZ nr 1546 oraz konwencji genewskich. Można to interpretować jako wyraz jednoznacznego potwierdzenia przywiązania do przepisów prawa międzynarodowego, zwłaszcza w kontekście wydarzeń w Abu Gharib, gdzie doszło do znęcania się żołnierzy amerykańskich nad irackimi więźniami. Oprócz kwestii politycznych dokument zawiera szereg postanowień o sprawach gospodarczych. Stany Zjednoczone zadeklarowały dalszą pomoc Irakowi w zakresie: dostaw elektryczności, wody, opieki zdrowotnej, transportu, telekomunikacji, modernizacji przemysłu naftowego. Unia Europejska zadeklarowała pomoc w dostarczaniu kluczowych usług publicznych, tworzeniu nowych miejsc pracy i ograniczaniu ubóstwa oraz wzmacnianiu administracji, społeczeństwa obywatelskiego i praw człowieka. Istotne znaczenie ma wyrażone w deklaracji wspieranie dążeń do redukcji długu zagranicznego Iraku, tym bardziej że jej sygnatariusze są jednocześnie wierzycielami Iraku.

W deklaracji w sprawie nierozprzestrzeniania broni masowego rażenia (BMR) strony przyjęły z zadowoleniem uchwalenie rezolucji RB ONZ nr 1540 z 28 kwietnia 2004 r. w sprawie nierozprzestrzeniania broni masowego rażenia oraz wezwały do pełnego wdrożenia odpowiednich przepisów. Potwierdzone zostało poparcie dla inicjatyw skierowanych przeciwko rozprzestrzenianiu BMR, takich jak: upowszechnienie przestrzegania Układu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej, Konwencji o zakazie broni biologicznej oraz Konwencji o zakazie broni chemicznej, czy wprowadzenie nowych standardów kontroli wytwarzania i obrotu materiałami rozszczepialnymi. W związku z zagrożeniem terrorystycznym z użyciem broni jądrowej strony zadeklarowały lepszą koordynację zabezpieczania źródeł materiałów radioaktywnych przed nieprawidłowym użyciem, a w szczególności to, że będą zachęcały wszystkie państwa do przestrzegania kodeksu postępowania Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej w zakresie bezpieczeństwa źródeł materiałów radioaktywnych.

W deklaracji o zwalczaniu terroryzmu zostały poruszone cztery grupy zagadnień. Pierwsza dotyczy osiągnięcia międzynarodowego konsensusu w tej sprawie. Strony zgadzają się co do tego, że główną rolę powinna tu odegrać ONZ, w szczególności Rada Bezpieczeństwa oraz Komitet Antyterrorystyczny. Drugi zbiór obejmuje problemy związane z ograniczaniem i zamykaniem dostępu grupom terrorystycznym do źródeł finansowania. Strony zadeklarowały aktywne wsparcie działań FATF (*Financial Action Task Force* – międzynarodowej instytucji zwalczającej pranie brudnych pieniędzy i finansowanie terroryzmu), jak również skuteczności prawa pozwalającego na zamrażanie aktywów i blokowanie transakcji. Trzeci zbiór dotyczy problemów intensyfikacji współpracy przy zwalczaniu terroryzmu środkami policyjnymi. Na końcu znalazły się deklaracje dotyczące zwalczania przyczyn terroryzmu – ubóstwa, braku wykształcenia, standardów demokratycznych i ochrony praw człowieka.

Inna deklaracja wydana podczas szczytu UE–USA odnosi się do HIV/AIDS, malarii i gruźlicy. Zadeklarowano dalsze wsparcie globalnego funduszu walki z tymi chorobami – środki finansowe na programy prewencyjne, leczenie i opiekę nad ludźmi dotkniętymi AIDS, malarią i gruźlicą. Zapowiedziano również współpracę przy realizacji porozumienia zawartego w ubiegłym roku na forum WTO w sprawie dostępu krajów rozwijających się do leków generycznych przeciwko HIV/AIDS. Podkreślono znaczenie wspólnych badań nad szczepionką przeciwko AIDS, do czego zobowiązano się podczas ostatniego szczytu G8.

W kwestii współpracy gospodarczej wyrażono nadzieję na wzmocnienie dwustronnych stosunków dzięki rozszerzeniu Unii Europejskiej do 25 państw z rynkiem 455 mln konsumentów. Uczestnicy TransAtlantic Business Dialogue (TABD) – regularnego dialogu przedstawicieli przedsiębiorców obu stron – w spec-

jalnym raporcie przygotowanym na szczyt UE–USA przedstawili oczekiwania co do działań w celu utworzenia „pozbawionego barier rynku transatlantyckiego” (w rekomendacjach TABD brak odniesienia do koncepcji utworzenia transatlantyckiej strefy wolnego handlu). Dotyczą one takich zagadnień, jak: zapewnienie, że działania prowadzone w ramach walki z terroryzmem nie będą stanowiły utrudnienia dla handlu; ochrona praw własności intelektualnej i walka z fałszerstwem; standaryzacja zasad księgowości i funkcjonowania rynków kapitałowych. Uczestnicy TABD uznali, że dla przyszłości gospodarki światowej najważniejsze jest pomyślne zakończenie obecnej rundy negocjacyjnej WTO. We wspólnej deklaracji UE i USA dotyczącej wzmocnienia partnerstwa gospodarczego rekomendacje TABD znalazły uznanie i zlecono przygotowanie opracowania, przed szczytem UE–USA w 2005 r., na temat „sposobów eliminacji handlowych, inwestycyjnych i regulacyjnych przeszkód do ściślejszej integracji gospodarczej”.

Przywódcy UE i USA podpisali również porozumienie zakładające kompatybilność europejskiego systemu nawigacji satelitarnej Galileo z amerykańskim GPS (*Global Positioning System*). Skutkiem porozumienia będzie częściowa integracja obu systemów z jednoczesnym zachowaniem autonomii UE w tym zakresie. Dotychczas funkcjonuje tylko system amerykański, Galileo zacznie działać od 2008 r. Integracja systemów może okazać się istotna ze względu na ich podwójne zastosowanie (cywilne i militarne).

Wśród tematów omawianych podczas szczytu zabrakło spornych kwestii ratyfikacji przez USA statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego oraz Protokołu z Kioto. Pominięto również kwestię transatlantyckiej otwartej przestrzeni powietrznej. Decyzję co do rozpoczęcia negocjacji w tej sprawie podjęto na ubiegłorocznym szczycie UE-USA, wbrew oczekiwaniom jednak dotychczas nie osiągnięto porozumienia. Wprawdzie Stany Zjednoczone zgodziły się na zwiększenie prawa głosu europejskich inwestorów w amerykańskich liniach lotniczych z 25% do 49%, lecz nie wyraziły zgody na obsługiwanie swych krajowych połączeń przez europejskich przewoźników. Obecnie amerykańskie linie lotnicze mogą obsługiwać lokalne połączenia w państwach UE, z którymi USA zawarły stosowne porozumienie. Negocjacje zmierzają do wypracowania takiego kompromisu, dzięki któremu korzyści byłyby zrównoważone.

Pomimo nieuwzględnienia wymienionych zagadnień tegoroczny szczyt UE-USA był okazją do poprawy stosunków transatlantyckich po okresie wyraźnego ich pogorszenia w związku z różnicą zdań w sprawie interwencji amerykańskiej w Iraku. Treść przyjętych deklaracji wskazuje na coraz większą zbieżność stanowisk w najważniejszych obecnie kwestiach polityki międzynarodowej.

OGŁOSZENIA

"The Polish Foreign Affairs Digest"

English Language Versions of Papers Published
in "Polski Przegląd Dyplomatyczny" and Other Journals in Poland

Quarterly
Vol. 4, No.1 (10), 2004

Contents

Ryszard Stemplowski

Hegemony in the European Union?

Hans-Georg Wieck

The World after the Iraqi War: How to Overcome the Crisis?

Władysław Czapliński

Intervention in Iraq from the Point of View of International Law

Bolesław Balcerowicz

Contemporary Wars, Future Wars

Ryszard Stemplowski

What Does Intelligence Do? What Can Politicians Do?

Filip Jasiński, Marek Tabor

The Coordination of Integration Policy in Poland in the Pre-Accession Period

Elżbieta Kawecka-Wyrzykowska

Poland's Trade Policy Strategy in the European Union

Andrzej Cieślik

Criteria for the Spatial Allocation of State Aid for Entrepreneurs:
the Case of Special Economic Zones in Poland

Roman Szul

The Linguistic Situation in Europe:
between Regionalism and European Integration

Edyta Posel-Częścik

Group of Five Plus Poland?

Małgorzata Krystyniak

The Schengen Treaty – Its Consequences for Poland

Adriana Żelazo

Bulgaria's Efforts to Join the European Union

Adam Eberhardt

Foreign Policy of the Republic of Uzbekistan (1991–2003)

"The Polish Foreign Affairs Digest"
do nabycia w siedzibie Instytutu, w sprzedaży wysyłkowej
(po złożeniu pisemnego zamówienia pocztą, faksem lub przez Internet: www.pism.pl/czasopisma.html)
oraz w wybranych księgarniach: www.pism.pl/ksiazki-ksiegarnie.html